

KIRAAT İLMİ İCÂZETNÂMELERİNDE “TAHVÎL” OLGUSU

Hatice ŞAHİN AYNUR*
Esma ÇETİN**

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi, **Geliş Tarihi:** 21 Mayıs 2025, **Kabul Tarihi:** 24 Eylül 2025, **Yayın Tarihi:** 30 Eylül 2025, **Atf:** Şahin Aynur, Hatice. Çetin, Esma. “Kıraat İlmî İcâzetnâmelerinde “Tahvîl” Olgusu”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 25/2 (Eylül 2025): 1405-1441.

DOI: 10.33415/daad.1703506

Article Information

Article Types: Research Article, **Received:** 21 May 2025, **Accepted:** 24 September 2025, **Published:** 30 September 2025, **Cite as:** Şahin Aynur, Hatice. Çetin, Esma. “The Phenomenon Of 'Tahvil' In The Ijazah Certificates Of The Science Of Qiraat”. *Journal of Academic Research in Religious Sciences* 25/2 (September 2025): 1405-1441.

DOI: 10.33415/daad.1703506

Öz

Bu makalede daha ziyade hadis ilminde kullanılan “tahvîl”in kıraat icâzetnâme geleneğindeki kullanımı incelenecektir. Hadis ilminde tahvîl, farklı isnâdları bulunan bir rivayeti naklederken isnâdların birinden diğerine geçmeyi ve bunların ortak râvîsinden sonra konulan özel işareti belirten hadis terimini karşılamaktadır. İlk dönemden itibaren muteber hadis kaynaklarında kullanılan “tahvîl”, isnâdların uzadığı ve sayıların arttığı dönemlerde daha da yaygınlaşmıştır. Hadis

* Sorumlu yazar, Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, haticesaahin@gmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-5214-7547>, Katkı oranı: %50 / Responsible Author, Associate Professor, Ondokuz Mayıs University Faculty of Theology, haticesaahin@gmail.com, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-5214-7547>, Contribution rate: 50%

** Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, esmacetin@duzce.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7109-6383>, Katkı oranı: %50 / Asst. Prof., Düzce University, Faculty of Theology, Department of Qur'anic Exegesis, esmacetin@duzce.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-7109-6383>, Contribution rate: 50%

alanında bu hâliyle yer alan tahvîl, kıraat icâzetnâmelerinde de benzer şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda icâzetnâmelerde tahvîl, isnâdların her birinde bulunan ortak râviden sonra senedler arasına hâ (ح) harfinin konulmasıyla gösterilmektedir. İcâzetnâmelerde tahvîl olgusunun kıraat ilmi alanında uygulanma imkânına işaret etmesi ve bu hususun akademik bir araştırmaya konu olmaması makalenin özgün yönünü göstermektedir. Bunun yanında icâzetnâmelerde tahvîlin kullanımını göstermek amacıyla tahvîl içeren bir icâzetnâmedeki isnâdların tek tek senedlerinin çıkarılması ve muttasıl sened sayısının tespit edilmeye çalışılması, makalenin temel amacıdır.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, Kur’ân, İcâzetnâme, Isnâd, Tahvîl.

The Phenomenon Of 'Tahvil' In The Ijazah Certificates Of The Science Of Qiraat

Extended Abstract

In the Islamic educational tradition, ijâzah can be summarized as “the authorization given by a qualified teacher (who already holds an ijâzah) to certain students deemed competent, in order to maintain, preserve, and advance the discipline.” In other words, ijâzah, which literally means “permission to teach what one has learned,” refers specifically to the certificate or diploma granted to a student who, upon successfully completing the courses within a particular curriculum under the supervision of an authorized teacher (the one who grants the ijâzah), attains the ability to transmit the same teachings to their own students. This situation also demonstrates that there was no involvement from the official authorities of the time in the ijâzah documents, and that the entire authority belonged to the teacher granting the ijâzah. It goes without saying that in Islamic history, the teachers issuing these ijâzah were fully aware of this responsibility. This is because of the fact that this ijâzah tradition was practiced almost identically for centuries across all Islamic lands not only reflects the religious, cultural, and educational unity of Muslims but also indicates their meticulousness in this issue. This tradition, initiated by Muslims with the sensitivity to protect their intellectual heritage and pass it on to future generations, became a formal procedure implemented in all Muslim countries by the 4th century AH and even influenced Christian Europe. Indeed, the *licentia docendi*, which emerged in Latin West in the 12th century and eventually evolved into modern certificates, diplomas, and degrees, carries the same meaning as the ijâzah.

A uniquely Muslim practice that developed under the influence of Islamic sciences such as hadith, tafsir, and qira’at, and later became a tradition, the ijâzah documents date back as early as the 3rd century AH. In Islamic cultural history, the earliest examples of ijâzah, issued to candidates considered competent after receiving education within a specific curriculum, are primarily found in the field of hadith. Later, they began to be used in other fields of knowledge as well. In the science of qira’at, one of these fields, the ijâzah serves as a kind of proof that the Qur’an recited by the Prophet Muhammad (peace be upon him) has remained unchanged both textually and phonetically. From the earliest period, based on the Prophet’s guidance — “Learn the Qur’an from these four people...” — it is known that a robust tradition existed wherein the Qur’an was transmitted through listening (*sama’*) and presenting (*ard*) directly from authorized reciters and transmitters. In later periods, within the framework of the concept of *fem-i muhsin*, meaning “receiving Qur’anic education from a competent authority,” ijâzah in qira’at terminology can be defined as a written certificate of competence indi-

cating that the reader possesses the necessary qualifications to recite the Qur'an properly in accordance with established rules.

In accordance with the focus of our topic, when we consider the position of *tahwîl* within the tradition of *ijâzah* documents in the science of *qira'ah*, it does not involve a different definition or application other than the ones in hadith studies. As in hadith, after the common narrator found in each chain of transmission (*isnâd*), the letter *hâ* (ح) is placed between the chains, and the chains are presented in this way. The term *madâr*, which lexically means “loop, orbit, axis, center, or something around which other things revolve,” is used to express this common narrator, who likewise unites the separate chains within the *ijâzah* *isnâds*. Unlike the science of hadith, however, *ijâzah* *isnâds* continue to multiply by the addition of those who become eligible to receive an *ijâzah*. This situation considerably complicates the identification of the individual chains in *ijâzah* *isnâds* within the framework of *tahwîl* due to the increasing number of chains. In this context, the article first provides the text of an *ijâzah* document containing *tahwîl*, then presents a diagram of the *isnâds* within the *ijâzah*, followed by a detailed listing of the individual chains. As far as our research could determine, the use of *tahwîl* in the tradition of *ijâzah* documentation within the science of *qira'ah* has not previously been the subject of academic study, which highlights the originality and scholarly value of this article.

This article examines how the concept of *tahwîl*, which originates from the field of hadith, is incorporated into *ijâzah* certificates within the science of *qira'at*. In hadith studies, *tahwîl* is a technical term that refers to the practice of transitioning from one chain of transmission (*isnâd*) to another when narrating a hadith that has different chains of transmission, and to the special symbol placed after their common narrator. Used in authoritative hadith works since the earliest period, *tahwîl* became even more widespread in later times as *isnâd* chains grew longer and more numerous. *Tahwîl*, as it appears in the field of hadith, is similarly employed in *ijâzah* certificates within the science of *qira'at*. The absence of academic research on the use of *tahwîl* in *ijâzah* certificates signifies the originality of this article. Moreover, the primary aim of the article is to demonstrate the use of *tahwîl* in *ijâzah* certificates by extracting the individual chains of transmission (*isnâds*) from an *ijâzah* that includes *tahwîl* and attempting to determine the number of uninterrupted chains.

Keywords: *Qirâ'ah*, *Qur'an*, *Ijâzah*, *Isnâd*, *Tahwîl*.

Giriş

“Bir şeyi câiz kılmak, onaylamak, su akıtmak,¹ ruhsat ve icâzet vermek”² gibi anlamlara gelen icâzet, Arap dilinde جوز/ c-v-z kökünden türeyen ve ifâl babından mastar bir kelimedir. Kavram hâliyle ise genel olarak “şehâdetnâme ve diploma” gibi mânâlara yorumlanırken günümüzde “yetki, lisans ve patent” mukabilinde

¹ Ebû Nasr İsmâîl b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh fi'l-lügâ* (Kâhire: Dâru'l-İlm li'l-Melâ'în, 1982), “cvz”, 3/871.

² Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal er-Râgıb el-İsfahânî, *Müfredâtü elfâzi'l-Kur'ân* (Dimaşk: Dâru'l-Kalem, 2011), “cvz”, 211.

kullanılan bir kavrama evrilmiştir.³ Hadis, tefsir, kıraat gibi İslâmî ilimlerin gölgesi altında şekillenen, Müslümanlara özgü bir uygulama olan ve yüzyıllardır süregelen bir geleneği ifade eden icâzetnâmelerin geçmişi, hicrî 3. asra kadar dayanmaktadır.⁴ İslâm kültür tarihinde, belli müfredat çerçevesinde verilen eğitimden sonra yetkin kabul edilen adaylara verilen icâzetlerin ilk örnekleri daha ziyade hadis alanında. Daha sonra kıraat alanında da yer almıştır. Bu meyanda kıraat ilminde ise icâzet, Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından tilâvet edilen Kur’ân-ı Kerîm’in hem metin hem de fonetik boyutta değişmediğinin bir nevi canlı tanıklarının ihtivâ etmektedir. İlk dönemden itibaren “Kur’ân’ı şu dört kişiden alınız...”⁵ hadisindeki yönlendirmeler doğrultusunda Hz. Peygamber’den (s.a.s.) itibaren yetkin/mahir kârî ve mukrîden Kur’ân’ı dinlemek (semâ) ve sunmak (arz) suretiyle sürdürülen sağlam ve köklü bir geleneğin varlığı bilinmektedir. Sonraki dönemlerde “Kur’ân-ı Kerîm eğitiminin ehil bir öğreticiden öğrenilmesi” anlamını karşılayan fem-i muhsin⁶ kavramı çerçevesinde kıraat ilmi terminolojisinde icâzetnâme, “Kur’ân lafızlarının usûlüne uygun okunabilmesi için okuyucuda gerekli niteliklerin bulunduğunu belgeleyen, okuyucunun hocasından aldığı yetkiyi ve ilmî silsilenin devamlılığını gösteren yazılı bir yeterlilik belgesidir.” şeklinde tanımlanabilir.⁷

Kıraat icâzetleri, aynı zamanda Kur’ân-ı Kerîm’in gerek metinde-lafızda gerekse edâ keyfiyetini ifade eden fonetik boyutta de-

³ Yaşar Akaslan, “Bir İlm-i Kıraat İcâzetnâmesi: Mehmet Rüştü Âşıkkutlu’nun Öğrencisi Safvan Çakıroğlu’na Verdiği İcâzetnâme”, *İhya* 9/1 (Ocak 2023), 442; İcâzetnâmenin diğer anlam ve kullanımları için bk. Ebû’l-Hüseyin Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ b. Muhammed *Mücmelü’l-lüğa* (Beyrût: Müessesetü’r-Risâle, 1984), “cvz”, 1/494; Cemil Akpınar, “İcâzet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/393-94.

⁴ Mesut Idrız, “İslâm Eğitim Yaşamında İcâzet Geleneği”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 1/3 (2003), 169; Makdisî George M., *The rise of colleges: Institutions of learning in Islam and the West* (Edinburgh: Edinburgh University Press, ts.), 151-152.

⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl Buhârî, *el-Câmi’u’s-sahîh* (b.y.: Dâru Tavkî’n-Necât, 2001), “Fezâilü’l-Kur’ân”, 8.

⁶ “Ağız” ve “güzel” kelimelerinden oluşan bir tamlamadır. Kur’ân-ı Kerîm’i doğru ve güzel bir şekilde kurallarına uygun olarak okuma adına kendisinden ders alınacak öğreticide bulunması zaruri olan bir özelliğe işaret etmektedir. bk. Nihat Temel, *Kur’ân Kıraatında Vakf ve İbtida* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2001), 21; Geniş bilgi için bk. Fetullah Bakırcı, *Kur’ân Kıraatında Fem-i Muhsin Kavramı* (İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

⁷ Mehmet Ali Sarı, “İcâzet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 21/400.

şikliğe uğramadığını göstermektedir.⁸ Dolayısıyla kıraat icâzet geleneği, önemine binaen kurrâ nezdinde titizlikle sürdürülmüştür. Bu bağlamda alanın otoritelerinden İbnü'l-Cezerî (ö. 833/1429), kıraati bizzat üstadından ahzetmeyeninin rivâyette bulunamayacağını belirtmiştir.⁹ Yukarıdaki aktarımlar, kıraat alanındaki rivâyetlerin yazılı olmaktan ziyade hıfz, müşâfehe ve nihayetinde icâzet yoluyla muhafaza edildiğine ve aktarımının bu şekilde gerçekleştiğine; hatta bunun daha kıymetli sayıldığına işaret etmektedir.¹⁰ Bu itibarla kıraat ilmindeki icâzetlerde, verildiği tarih bakımından icâzetnâme de yer alan son kişiden başlanarak Hz. Peygamber (s.a.s.), Cebrâîl (a.s.) ve Allah'a (c.c.) ulaşmaya kadar kıraatin ahzedildiği tüm silsile, sened zinciri şeklinde sıralanmaktadır. Başka bir deyişle bu silsile, ilgili ilmin mevsûkiyetinin tespiti mahiyetindedir. Böylece icâzetten maksadın arada kopukluk olmaksızın muttasıl bir senedle Cebrâîl'e (a.s.) oradan da Allah'a (c.c.) ulaşmak olduğu anlaşılmaktadır.

Kendi özel sistemi içerisinde kıraat icâzetnâmeleri, önemli bir ilmî ve tarihî vesika olmasının yanı sıra -sadece hadis ilmine münhasır olmamakla beraber hadis ilmi çatısı altında şekillenmiş olan bilgiyi aslî kaynağına en titiz şekilde ulaştırma metodunun da önemli örnekleridir. Zira kıraat icâzetnâmelerinin, hadis isnâd usulünde kullanılan lafızlardan sistemin uygulanışına kadar ortak bir yöntemle şekillenmesi dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra birçok kıraat âliminin aynı zamanda muhaddis olması, her iki disiplinin de aynı ilmî hassasiyet ve isnâd geleneğini paylaşan ilim dallarının birer parçası olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla icâzetnâmelerin tarihî vesika olmaları açısından en önemli bölümü olan sened kısmı, bu makalenin de konusu olan -her icâzetnâmede olmasa da- tahvîli içerebilmektedir. Kıraat ilminde tahvîl, farklı kıraat rivayet zincirlerinin ortak râvilerde birleşerek tek bir icâzetnâme üzerinde gösterilmesini sağlayan sistemli bir uygulamadır. Bu yöntem sayesinde hem kıraat icazeti verilen kişinin ilmî yetkinliği belgelenir hem de çoklu senedle inkıtasız biçimde günümüze ulaşması sağlanır. Kıraat ilminin sözlü ve uygulamalı yapısı dikkate alındığında

⁸ Bk. Ebû Bekr Ahmed b. Mûsâ b. el-Abbâs et-Temîmî İbn Mücâhid, *Kitâbü's-seb'a fi'l-kırâât* (Kâhire: Dâru'l-Ma'ârif, 1972), 49-50.

⁹ Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Cezerî, *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1980), 3.

¹⁰ Bk. Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kırââtî'l-aşr* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), 1/6.

bunun ilmî bir zorunluluk olduğu da ifade edilebilir. Bu sayede bir hocanın farklı yollardan aldığı rivayetler tek belgede toplanarak hem râvîlerin otoritesi hem de rivayetlerin güvenilirliği ispatlanmış olur. Ayrıca tahvîl, şaz veya uydurma rivayetlerin ayıklanmasında da önemli bir filtreleme görevi üstlenir.

Tahvîl ise sözlükte “dönüştürmek, yerini değiştirmek”¹¹ anlamlarına gelirken istilahta “Farklı isnâdları bulunan bir hadisi rivayet ederken isnâdların birinden diğerine geçmeyi ve bunların ortak râvîsinden sonra konulan özel işareti belirten terim.”¹² olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşıldığı üzere hadis ilminin bir kavramı olan tahvîl, bir hadisin ayrı ayrı isnâdlarının, bu isnâdların her birinde bulunan ortak râvîden (medâr)¹³ itibaren birleştirilerek zikredilmesi isnâdın ve metnin her seferinde tekrarlanmasını engellemekte ve büyük bir kolaylık sağlamaktadır.¹⁴ Muteber hadis kitaplarında yaygın bir şekilde kullanılan tahvîl, isnâdların her birinde bulunan ortak râvîden sonra senedler arasına konulan ve “hâü’t-tahvîl” veya “hâü’l-havâle” şeklinde adlandırılan hâ (ح) harfiyle sembolize edilmektedir. Mutlak manada tahvîl denildiğinde bu harf kastedilmekle birlikte tahvîl için farklı harflerin remzedildiği de bilinmektedir. Ancak İbn Kesîr’in tespitine göre hâ harfinin tahvilde kullanımı neredeyse üzerine icmâ edilen bir durumdur.¹⁵ Bununla birlikte hâ harfinin hangi kelimenin kısaltması olduğu¹⁶ ve rivayet sırasında okunup okunmayacağı hususları da tartışmalıdır.¹⁷ Tahvîl ve işareti konusunun detayları konumuzu doğrudan ilgilendirmediklerinden bu kadarıyla yetinmek istiyoruz.

¹¹ Muhammed b. Mükerrrem b. Ali b. Manzûr, *Lisânü’l-‘Arab*, (Beyrût: Dâru Sâdır, 1993), 4/230.

¹² Bk. Ebû Amr Takıyyüddîn Osman b. Salâhiddîn Abdîrahmân b. Musa İbnü’s-Salah eş-Şehrezûrî, *‘Ulûmu’l-hadîs* (Lübnân: Dâru’l-Fikri’l-Muasır, ts.), 203-204; Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahadır b. Abdillâh ez-Zerkeşî, *en-Nüket ‘alâ Mukaddimeti İbnî’s-Salâh* (Riyâd: y.y., 1998), 3/595; Muhammed Mücîr el-Hatîb, *Ümliye muhtasara usûlü’t-tahrîc* (İstanbul: Ravza Yayınları, ts.), 5 vd.

¹³ Medâr, senedlerin -sayıları ne kadar olursa olsun- kendisinde birleştiği râvîdir. Bu râvî, hadisi, mutlak olarak sadece kendisi rivayet eder. Dolayısıyla bu kişi, isnadın dayandığı esas şahıstır. Bk. Muhammed Mücîr el-Hatîb, *Ma’rifetü medâri’l-isnâd* (Dimeşk: Dâru’l-Meymân, 1424), 1/35.

¹⁴ Emin Aşıkutlu, “Tahvîl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/440.

¹⁵ Bk. Ahmed M. Şakir, *el-Bâ’isü’l-hasîs* (Beyrût: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1994), 134.

¹⁶ Hâ (ح) harfi en yaygın şekliyle “tahvîl” veya “tahavvül” kelimelerinin kısaltması şeklinde geçmektedir. Bk. İbnü’s-Salâh, *‘Ulûmu’l-hadîs*, 203.

¹⁷ Geniş bilgi için bk. Emin Aşıkutlu, “Tahvîl”, 39/440.

Konumuz çerçevesinde tahvîlin kıraat ilmi icâzetnâme geleneğindeki konumu incelendiğinde, bunun hadis ilmindekinden farklı bir tanım ve uygulamayı içermediği görülmektedir/anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle kıraat ilmi icâzet geleneğinde de benzer bir yöntem takip edilmektedir. Hadiste olduğu gibi isnâdların her birinde bulunan ortak râvîden sonra senedler arasına hâ (ح) harfi konulmakta ve senedler bu şekilde verilmektedir. Sözlükte “döngü, yö-rünge, etrafında dönülen şey, eksen, merkez”¹⁸ gibi anlamlara gelen “medâr” kelimesiyle ifade edilebilecek ortak râvî, icâzetnâme isnâd-larında da ayrı ayrı senedleri kendisinde birleştirmektedir. Hadis ilminden farklı olarak icâzetnâme isnâdları -uygulamaya dayalı bir ilim dalı olması nedeniyle- halen icâzetnâmeyi hak edenin eklen-mesiyle katlanarak devam etmektedir. Bu durum ise tahvîl çerçeve-sinde icâzetnâme isnâdlarındaki senedleri tespit edebilmeyi sened sayısı arttığından oldukça güçleştirmektedir. Aktarılan bağlamda bu makalede tahvîl içeren bir icâzetnâme metni verilmiş, ardından icâzetnâmedeki senedlerin şeması aktarılmış ve icâzetnâmedeki senedler tek tek sıralanmıştır. Görülebildiği kadarıyla, kıraat icâzetnâme geleneğinde tahvîl olgusunun kullanımına dair başka bir araştırma konusunun yapılmamış olması, çalışmanın özgün de-ğerine işaret etmektedir. Bu durum, literatürdeki boşluğun bir neb-ze de olsa doldurulmasının gereğini, konunun daha önce sistematik olarak ele alınmadığını göstermekle birlikte çalışmamızın literatüre mütevazı bir katkı sunacağını ümit etmekteyiz.

1. Mısır Cumhuriyeti Âsım'ın Hafs Rivâyeti Mufasssal İcâzetnâme Örneği

Bu başlık altında Mısır'da verilen bir icâzetnâmenin kısmen gi-riş kısmı ve isnâd bölümünün tamamı aktarılacaktır. İcâzetnâmenin Türkiye'den seçilmemesi, ülkemizde verilen icâzetnâmelerde tah-vîlin örnek olacak düzeyde kullanılmaması sebebiyledir. Ülkemizde halen eğitimi devam eden İstanbul Tarîki Sûfî Mesleği ve Mısır Tarîki Atâullah Mesleği çerçevesinde düzenlenen icâzetnâmelerde pratikte az da olsa tahvîl yapılmış olmasına karşın hâ (ح) işareti kullanıldığına rastlanılmamıştır.¹⁹ Bu sebeple örnek icâzetnâme Mısır'dan seçilmiştir.

¹⁸ Râgıb el-İsfehânî, *el-Müfredât*, 321-322.

¹⁹ Örneğin Mısır tariki icazet silsilesinde yer alan Ahmed er-Rüşdî (Yusufefen-dizâde)'nin (ö. 1217/1802) öğrencilerinden Turşucuzâde Ahmed Hfzî Efendi (ö. 1265/1849) hem Ahmed er-Rüşdî'den hem de Muhammed Coşkun Efendi'den

إجازة القراءة والإقراء بسندها المتصل برسول الله (صلى الله عليه وسلم)

إجازة القراءة والإقراء برواية حفص عن عاصم من طريق الشاطبية

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين الذي اصطفى من عباده حملة كتابه وأوجب عليهم تجويده والعمل به حيث قال في كتابه: ثم أورثنا الكتاب الذين اصطفينا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم سابق بالخيرات بإذن الله ذلك هو الفضل الكبير²⁰ ﴿﴾ فإن القرآن الكريم هو كتاب الله تعالى الذي أنزله ليخرج الناس من الظلمات إلى النور²¹ وهو السراج المنير²² وهو الكتاب العزيز الذي لا يأتيه الباطل من بين يديه ولا من خلفه تنزيل من حكيم حميد²³ ﴿﴾ وقال صلى الله عليه وسلم: اقرأوا القرآن فإنه يأتي يوم القيامة شفيعاً لأصحابه²⁴ ﴿﴾ ثم الصلاة والسلام على سيدنا محمد خير من نطق بالقرآن وعلمه لأصحابه الكرام الذين حفظوه ونقلوه إلينا متواتراً فصانوه عن التبديل والتحريف وعن الزيادة والنقصان فنقلوه إلينا غضا طريا وأدوه إلينا صريحا وبينوه في الأفاق رضوان الله عليهم أجمعين ﴿﴾

...

1412 | db

الشيخ الفاضل الذي قرأ على القرآن كاملا براوية حفص عن عاصم من طريق الشاطبية ختمة كاملة غيبا عن ظهر قلب وقد قرأ القرآن بالتحريف والإتقان والتجويد وصار غاية في الإتقان وأتمه بعون الله وطلب مني الإجازة فأجزته بأن يقرأ ويقرأ إجازة صحيحة بشرطها المعتبر عند أهل الأثر ﴿﴾ كما أجزته أيضا بمnton التحفة²⁵ والجزرية²⁶ وأذنت له أن يقرأ ويقرأ في أي قطر نزل به ﴿﴾

(1230/1815) kıraat okumuştur. İcâzetnâme(ler)de her iki silsile de zikredilmekle birlikte birinden diğerine geçişte tahvîl anlamını ifade eden (ح) harfine yer verilmiştir. İcâzetnâmedeki ilgili kısım şöyledir:

...الشيخ أحمد الحفظي أفندي الشهير بترشيحي زاده أكرمه الله تعالى بالحسنى والزيادة ﴿﴾ وهو أخذ القراءات من طريق الشاطبية والدرة والطيبة من

أول القرآن إلى آخر الإسراء عن الشيخ الفاضل الكامل أحمد أفندي ﴿﴾ المعروف بيوسف أفندي زاده ﴿﴾ يسره الله له الحسنى والزيادة ﴿﴾

...ثم أخذ القراءات من أول الكهف إلى آخر القرآن عن الشيخ الحافظ الحاج محمد العريف بشيخ جوشقون أفندي البلي ﴿﴾

Pasajda da görüleceği üzere ilk olarak Turşucuzâde'nin Ahmed er-Rüşdî ile olan silsilesine, ardından ifadesiyle Muhammed Coşkun Efendi ile olan silsilesine yer verilmiştir. Bk. *İcâzetnâme* (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Hâfız Ali Üsküdarlı, 41); Osman Bostan, "Bir Osmanlı Kıraat Âlimi: Ahmed er-Rüşdî", *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (30 Haziran 2022), 198-200; Osman Bostan, *Ahmed er-Rüşdî ve Mürşidü't-Talebe Adlı Eserinin Kıraat İlmindeki Yeri* (Ankara: Fecr Yayınları, 2022), 37-40.

²⁰ Fâtır 35/32.

²¹ Bk. İbrâhîm 14/1.

²² Bk. Ahzâb 33/46.

²³ Fussilet 41/42.

²⁴ Müslim b. el-Haccâc, *el-Câmi'u's-sahîh* (Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1992), "Misa-firîn", 252.

²⁵ Cemzûrî'nin daha çok mübtedîlere yönelik olarak kaleme aldığı *Tuhfetü'l-etfâl* adlı söz konusu manzûme 61 beyit ve 10 bâbdan müteşekkil olup eserde, med, idgam,

وأخبرته أنني تلقيت القرآن الكريم برواية حفص عن عاصم عن الشيخ أدهم السيد شحاته الشرقاوي الذي قرأ على الشيخ حسن بن محمد بن حسن بن رجب وهو عن الشيخ أحمد حسن محمد أبو السعود صالح وهو عن الشيخ عرفان محمد إبراهيم الحامولي وهو عن الشيخ عبد الحكيم بن عبد اللطيف بن عبد الله بن سليمان شيخ المقارئ المصرية في وقته وهو عن الشيخ أحمد عبد العزيز الزيات رحمه الله تعالى وهو عن الشيخ عبد الفتاح هنيدي شيخ القراء في عصره وهو عن الشيخ محمد بن أحمد المتولي وهو عن الشيخ أحمد الدري المالكي الشهير بالتهامي وهو عن الشيخ أحمد بن محمد الشهير بسلمونه وهو عن الشيخ إبراهيم العبيدي ﴿﴾ كما أخبرته أنني قرأت القرآن كاملاً بقراءة عاصم بن أبي النجود برواية شعبه وحفص بن سليمان على فضيلة الشيخ عبد أحمد العطار المدرس بمعهد القراءات بشبرا وأخبرني بأنه قرأ على الشيخ عواد علي الحفناوي برواية حفص عن عاصم من طريق الشاطبية ﴿﴾

وقد قرأ الشيخ عبد أحمد العطار القراءات السبع على فضيلة الشيخ حسن سيد رباح الذي قرأ أيضاً القراءات السبع على الشيخ عواد علي الحفناوي المذكور ﴿﴾ وهو عن الشيخ حسن بن حسن بن محمد بدير الجريسي (الصغير) ﴿﴾ وهو عن والده الشيخ حسن بن محمد بن بدير الجريسي (الكبير) وهو عن الشيخ الخقق المدقق العلامة محمد أحمد المتولي شيخ قراء مصر الأسبق وهو الشيخ أحمد الدري التهامي وهو عن الشيخ أحمد بن محمد الشهير بسلمونه وهو عن الشيخ إبراهيم العبيدي ﴿﴾ كما أخبرته أنني قرأت بعض القرآن بالقراءات السبع أيضاً على الشيخ عبد أحمد العطار بسنده المذكور عن الشيخ حسن سيد رباح عن الشيخ عواد علي الحفناوي عن الشيخ حسن بن حسن بن محمد بدير الجريسي عن والده الشيخ حسن بن محمد بدير الجريسي الكبير عن الشيخ محمد أحمد المتولي ﴿﴾ كما أخبرته أنني قرأت القرآن الكريم بالقراءات العشر الصغرى على فضيلة الشيخ مصباح بن إبراهيم بن محمد بن علي ودن الدسوقي أعلى القراء إسناداً في العشر الصغرى ﴿﴾

وأخبرني الشيخ مصباح بأنه أخذ القراءة عن الشيخ الفاضلي على أبو ليله الدسوقي الذي قرأ على الشيخ إسماعيل بن إسماعيل بن أبي النور الدسوقي وهو عن الشيخ عبد الله بن عبد العظيم الدسوقي ﴿﴾ كما قرأ العلامة الفاضلي على أبو ليله الدسوقي عالياً على الشيخ عبد الله بن عبد العظيم الدسوقي وهو على الشيخ علي الحدادي الأزهري وهو على الشيخ إبراهيم العبيدي ﴿﴾ الذي تلقى عن الشيخ علي البدري (المتوفى سنة ١١٩٠ هـ) وعبد الرحمن بن حسن بن عمر الأجهوري (المتوفى سنة ١١٩٨ هـ) وقد قرأ كل منهما على الشيخ

lâm-ı tarif, sâkin nûn ve mîm'in hükümleri gibi konulara yer verilmiştir. Bk. Recep Koyuncu, “Kur’ân Eğitiminde Manzûm Tecvid Geleneği: Cemzûrî ve Tuhfetü’l-etfâl Adlı Manzûm Eseri”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/3 (2017), 1510-1522.

²⁶ *Mukaddimetü’l-Cezerî, Manzûmetü’l-Cezerî ve Mukaddime fi’l-tecvîd* gibi isimlerle meşhur olmuş eserin tam ismi *Mukaddime(tü’l-Cezerî) fîmâ yecibü ‘ale’l-kârî ‘i en ya ‘lemehû* veya *el-Mukaddimetü’l-Cezeriyye*’dir. 107 beyit ve 18 bâbdan oluşan manzûmede, mahâric-i hurûf, sıfât-ı hurûf, medler, vakf-ibtidâ, maktû’ ve mevsûl gibi konulara yer verilmiştir. Kırâat tedrisatının ilk dönemlerinde öğrencilere ezberletilen eser, alanda temel kabul edilen eserler arasındadır. Bk. Tayyar Altıkulaç, “İbnü’l-Cezerî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/555; Osman Bostan, “Mukaddimetü’l-Cezerî’nin Muhtevası ve Metodu”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 54 (Haziran 2023), 186-2028.

يوسف أفندي زاده شيخ القراء بالديار القسطنطينيه (المولود سنة ١٠٨٥ هـ) (المتوفى سنة ١١٦٧ هـ) وكانت قراءة الأجهوري على يوسف أفندي سنة ١١٥١ هـ بقلعة مصر وقت قدومه للحج ﴿﴾ وقد تلقى الشيخ يوسف أفندي عن الشيخين على المنصوري (المولود سنة ١٠٨٨ هـ) (المتوفى سنة ١١٣٤ هـ) والعلامة أحمد بن عبد الغني البنا الدمياطي (المولود بدمياط) (والمدفون بالقيع بالمدينة سنة ١١١٧ هـ) وهو مؤلف كتاب ”إتحاف فضلاء البشر في القراءات الأربعة عشر“ ﴿﴾

ح²⁷ وقد تلقى البدري والأجهوري أيضا عن أحمد بن عمر الأسقاطي عن ابن الدمياطي عن والده أحمد البنا الدمياطي صاحب ”الإتحاف“ وقد قرأ الشيخان علي المنصوري وأحمد البنا الدمياطي على العلامة سلطان المزاحي (المولود سنة ٩٨٥ هـ) (المتوفى سنة ١٠٧٥ هـ) وقد تلقى المزاحي عن الشيخين يوسف الداني البصير وسيف الدين الفضالي (المتوفى سنة ١٠٢٠ هـ) عن الشيخ أحمد بن أحمد بن عبد الحق السنباطي (المتوفى سنة ٩٩٧ هـ) ﴿﴾ ح وقد تلقى العلامة أحمد البنا الدمياطي أيضا عن الشيخ علي الشيراملسي عن شيخ قراء وقته الشيخ عبد الرحمن اليميني (المولود سنة ٩٥٠ هـ) (المتوفى سنة ١٠٢٥ هـ) عن والده الشيخ شحادة اليميني ﴿﴾ ح وقرأ عبد الرحمن اليميني أيضا على أحمد بن أحمد بن عبد الحق السنباطي الذي قرأ على الشيخ شحادة اليميني ﴿﴾

1414 | db

ح وقد تلقى الشيخان علي البدري وعبد الرحمن الأجهوري أيضا عن الشيخين محمد الأزبكاي وأحمد البقري المعروف بأبي السماح اللذين قرأ كل منهما على شيخ قراء وقته الشيخ شمس الدين محمد بن القاسم البقري (المولود سنة ١٠١٨ هـ) (المتوفى سنة ١١١١ هـ) عن الشيخ عبد الرحمن اليميني عن والده الشيخ شحادة اليميني وقد قرأ الشيخ شحادة اليميني على الشيخين ناصر الدين محمد بن سالم الطبلاوي وأحمد بن عبد الحق السنباطي ﴿﴾

وقد قرأ الطبلاوي والسنباطي على شيخ الإسلام زكريا الأنصاري (المولود سنة ٨٢٣ هـ) (المتوفى سنة ٩٢٦ هـ) وقد تلقى الشيخ زكريا الأنصاري عن جماعة من تلاميذ الإمام ابن الجزري منهم أحمد بن أسد الأميوطي (المولود سنة ٨٠٨ هـ) (المتوفى سنة ٨٧٢ هـ) ونور الدين علي بن محمد صالح المخزومي البليسي وأبو العباس أحمد بن أبي بكر القليتائي ﴿﴾ وأبو النعيم رضوان بن محمد العقبي (المولود سنة ٧٦٩ هـ) (المتوفى سنة ٨٥٢ هـ) وقد قرأوا جميعا على الإمام ابن الجزري ﴿﴾

كما قرأ رضوان العقبي على الشيخ أبي القاسم محمد النويري المالكي شارح الطبعة (المولود سنة ٨٠١ هـ) (المتوفى سنة ٨٥٧ هـ) الذي قرأ على حافظ عصره ووحيد دهره الإمام أبي الخير شمس الدين محمد بن محمد بن علي بن يوسف الجزري مؤلف طبعة النشر وغيرها (المولود بدمشق سنة ٧٥١ هـ) (المتوفى سنة ٨٣٣ هـ) ﴿﴾

وقد قرأ الإمام ابن الجزري على عدد من المشايخ منهم إمام الأزهر المعروف بابن اللبان ومنهم شيخ إقراء مصر في وقته الإمام أبو محمد عبد الرحمن بن أحمد بن علي بن المبارك البغدادى الواسطي ثم المصري وهو عن

²⁷ ح simgesi burada tahvîlin varlığına işaret etmektedir.

شيخ قراء مصر أيضا الإمام أبو عبد الله محمد بن أحمد بن عبد الخالق المصري المعروف بالصائغ وقد قرأ ابن اللبان والصائغ على صهر الإمام الشاطبي المعروف بالكمال الضريير أبي الحسن علي بن شجاع بن سالم بن علي بن موسى العباسي الذي قرأ على حجة القراء الإمام أبي القاسم بن فيره الرعييني الشاطبي صاحب المنظومة المباركة المعروفة بالشاطبية (المولود بشاطبة سنة ٥٣٨ هـ) (المتوفى بالقاهرة سنة ٥٩٠ هـ) ﴿﴾

وقد قرأ الإمام الشاطبي على أبي الحسن علي بن هذيل البلنسي عن أبي داود سليمان بن نجاح الأندلسي ج ٢٨ ﴿﴾ كما قرأ الإمام الشاطبي أيضا على أبي عبد الله محمد بن أبي العاصم النفري عن شيخه أبي عبد الله محمد بن الحسن عن علي بن عبد الله الأنصاري ﴿﴾ وقد قرأ سليمان بن نجاح وعلي بن سليمان الأنصاري على الإمام الحافظ أبي عمرو عثمان بن سعيد الداني صاحب كتاب التيسير في القراءات السبع (المولود بقرطبة سنة ٣٧١ هـ) (المتوفى بدانية سنة ٤٤٤ هـ) ﴿﴾

وقد قرأ أبو عمرو الداني براوية حفص عن عاصم على أبي الحسن طاهر بن عبد المنعم بن غلبون (المولود بجلب) (المتوفى بمصر سنة ٣٩٩ هـ) قال: حدثنا أبو الحسن علي بن محمد بن صالح الهامش الضريير المقرئ بالبصرة قال: حدثنا أبو العباس أحمد بن سهل الأشناني قال: قرأت على أبي محمد عبيد بن الصباح قال: قرأت على حفص وقال حفص قرأت عن عاصم ح ﴿﴾ وقال أبو عمر الداني: قرأت بما القرآن كله على شيخنا أبي الحسن طاهر بن غلبون وقال: قرأت بما على أبي الحسن الهاشمي وقال: قرأت على الأشناني عن عبيد عن حفص عن عاصم ﴿﴾

db | 1415

وهو حفص بن سليمان بن المغيرة الأسدي البزار الكوفي (المتوفى سنة ١٨٠ هـ) وهو عاصم بن أبي النجود وقيل ابن بحدلة ويكنى أبا بكر وهو من التابعين (توفى بالكوفة سنة ١٢٨ هـ) وقد قرأ عاصم على أبي عبد الرحمن السلمي و زر بن حبيش ﴿﴾ وقرأ أبو عبد الرحمن السلمي على عثمان بن عفان وعلي بن أبي طالب وزيد بن ثابت وأبي بن كعب ﴿﴾ وقرأ زر بن حبيش على عثمان بن عفان وعبد الله بن مسعود ﴿﴾ وقرأ عثمان وعلي وزيد وابن مسعود ٢٩ على رسول الله صلى الله عليه وسلم الذي قرأ على الأمين جبريل عليه السلام كما أرسله به رب العالمين جل جلاله وتقدست اسمائه ﴿﴾

²⁸ Burada kullanılan ج harfinin, metindeki konumundan hareketle جمع kelimesinin kısaltması olarak remzedildiği, burada aktarılan okuyuşları ve senedleri kendisinde toplamıştır mânâsında kullanılan bir sembol olduğu kanaatine varılmıştır. Esasen bu harfin buradaki kullanımını tahvîl yapılan bir yerde kullanıldığı için tahvîl çerçevesinde değerlendirmek de mümkündür. Bu durumda müntensihin sebki kalemiyle harfe nokta koyduğu varsayılmalıdır. Zira hadis alanında tahvîl için kullanılan işaretler arasında ج harfine rastlanılmamıştır.

²⁹ Burada Hz. Ali, Hz. Osmân, İbn Mesûd ve Zeyd b. Sâbit'in Hz. Peygamber'den (s.a.s.) okuduğu zikredilmiş fakat Übey b. Ka'b'ın Hz. Peygamber'den (s.a.s.) okuduğu zikredilmemiştir. Übey b. Ka'b'ın Hz. Peygamber'den (s.a.s.) okuduğu kaynakların aktarımıyla sabittir. Bk. İbn Mücâhid, *Kitâbü's-seb'â*, 55; Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' b. Sa'd, *Kitâbü'r-tabakâtî'l-kebîr*, (Kahire: Mektebetü'l-Hânci, 1421/2001), 3/462; Ahmed b. Yahya b. Cabir b. Davud Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, (İstanbul: Siyer Yayınları, 2013), 454; Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b.

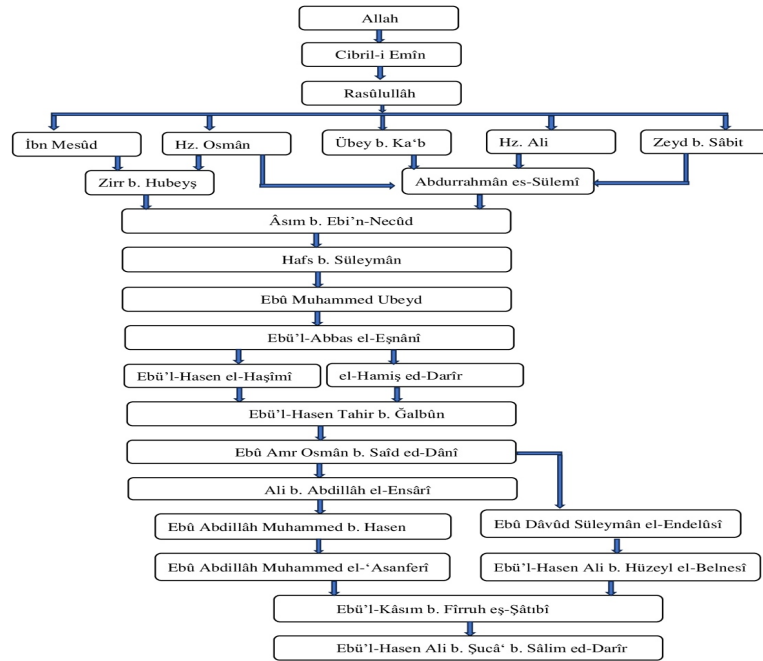
İcâzetnâmenin son kısımlarına konumuzu ilgilendirmedığı için yer verilmemiştir.

2. Mısır Cumhuriyeti Âsım'ın Hafs Rivâyeti Mufasssal İcâzetnâme Örneğinin Şeması

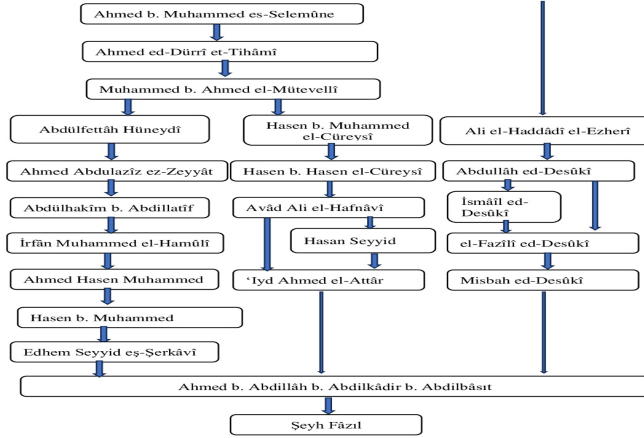
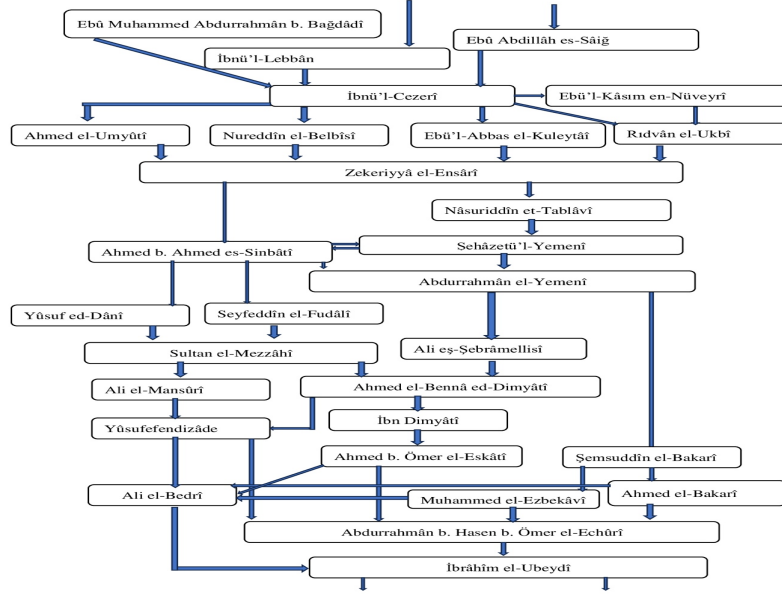
Yukarıda orjinal metni aktarılan icâzetnâme, içerisinde yer alan senedlerin daha rahat takip edilebilmesi amacıyla şemaya dönüştürülmüştür. Aktarılan icâzetnâme üzerinden senedlerin şeması ise şöyledir:

Tablo 1: İcâzetnâme senedlerinin şeması

1416| db

Abdilberr, *el-İsti'âb fi ma'rifeti'l-ashâb* (B.y.: Dâru'l-A 1am, 1423/2002), 1/67. Bu sebeple biz aşağıda senedleri verirken Übey b. Ka'b'ı da muttasıl senedle Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bağlayarak aktaracağız.

Yukarıda aktarılan icâzetnâme üzerinden tahvilleri barındıran senedler bu şemada özetlenmekle birlikte aşağıda açık bir şekilde tek tek senedlere yer verilecektir. İcâzetnâme, toplam beş medâr şahsiyetin belirlenmesiyle senedlere ayrılmıştır. Burada medâr şahsiyetlere odaklanılması hem seneddeki râvî sayısının teke düştüğü yerlerin belirlenmesi hem de sened sayısının aktarım ve hesaplamasını kolaylaştırma amacıyla yapılmıştır.

2.1. İbrâhîm el-Ubeydî'nin Medâr Şahsiyet Olduğu Senedler

Burada Hafs rivayeti icâzetnâmesinde yer alan son kişi yani icâzetnâmenin sahibi Şeyh Fâzıl ile ilk medâr şahsiyet İbrâhîm el-Ubeydî arasındaki senedlerin açılımı yapılacaktır. Bu çerçevede beş sened olduğu görülmüştür.

Birinci senede göre Şeyh Fâzıl, Ahmed b. Abdillâh b. Abdilkâdir b. Abdilbâsıt'tan, o Şeyh Edhem Seyyid Şehhâte eş-Şerkâvî'den, o Şeyh Hasen b. Muhammed b. Hasen b. Receb'den, o Şeyh Ahmed Hasen Muhammed Ebû Suûd Sâlih'ten, o Şeyh İrfân Muhammed İbrâhîm el-Hâmûlî'den, o Şeyh Abdülhakîm b. Abdillâtif b. Abdillâh b. Süleymân'dan, o Şeyh Ahmed Abdülazîz ez-Zeyyât'tan, o Şeyh Abdülfettâh Hüneydî'den, o Şeyh Muhammed b. Ahmed el-Mütevellî'den, o Şeyh Ahmed ed-Dürrî et-Tihâmî'den, o Şeyh Ahmed b. Muhammed es-Selemûne'den, o İbrâhîm el-Ubeydî'den ahzetmiştir.

İkinci senede göre Şeyh Fâzıl, Ahmed b. Abdillâh b. Abdilkâdir b. Abdilbâsıt'tan, o 'İyd Ahmed el-Attâr'dan, o Şeyh Hasen Seyyid Rubâ'dan, o Şeyh Avâd Ali el-Hafnâvî'den, o Şeyh Hasen b. Hasen b. Muhammed Bedîr el-Cüreysî'den, o babası Şeyh Hasen b. Muhammed b. Bedîr el-Cüreysî'den, o Şeyh Muhammed Ahmed el-Mütevellî'den, o Şeyh Ahmed ed-Dürrî et-Tihâmî'den, o Şeyh Ahmed b. Muhammed es-Selemûne'den, o da İbrâhîm el-Ubeydî'den ahzetmiştir.

Üçüncü senede göre Şeyh Fâzıl, Ahmed b. Abdillâh b. Abdilkâdir b. Abdilbâsıt'tan, o 'İyd Ahmed el-Attâr'dan, o Şeyh Avâd Ali el-Hafnâvî'den, o Şeyh Hasen b. Hasen b. Muhammed Bedîr el-Cüreysî'den, o babası Şeyh Hasen b. Muhammed b. Bedîr el-Cüreysî'den, o Şeyh Muhammed Ahmed el-Mütevellî'den, o Şeyh Ahmed ed-Dürrî et-Tihâmî'den, o Şeyh Ahmed b. Muhammed es-Selemûne'den, o da İbrâhîm el-Ubeydî'den ahzetmiştir.

Dördüncü senede göre Şeyh Fâzıl, Ahmed b. Abdillâh b. Abdilkâdir b. Abdilbâsıt'tan, o Şeyh Misbâh b. İbrâhîm b. Muhammed b. Ali Veden ed-Desûkî'den, o Şeyh Fâzılî Ali Ebû Leyle ed-Desûkî'den, o Şeyh Abdullâh b. Abdilazîm ed-Desûkî'den, o Şeyh Ali el-Haddâdî el-Ezherî'den, o Şeyh İbrâhîm el-Ubeydî'den ahzetmiştir.

Beşinci senede göre Şeyh Fâzıl, Ahmed b. Abdillâh b. Abdilkâdir b. Abdilbâsıt'tan, o Şeyh Misbâh b. İbrâhîm b. Muhammed b. Ali Veden ed-Desûkî'den, o Şeyh Fâzılî Ali Ebû Leyle ed-Desûkî'den, o Şeyh İsmâîl b. İsmâîl b. Ebî'n-Nûr ed-Desûkî'den, o Şeyh Abdullâh b. Abdilazîm ed-Desûkî'den, o Şeyh Ali el-Haddâdî el-Ezherî'den, o Şeyh İbrâhîm el-Ubeydî'den ahzetmiştir.

2.2. Zekerîyyâ el-Ensârî'nin Medâr Şahsiyet Olduğu Senedler

Şeyh Fâzıl ile İbrâhîm el-Ubeydî arasındaki senedleri aktardıktan sonra burada Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'nin medâr şahsiyet kabul edildiği ve İbrâhîm el-Ubeydî ile Zekerîyyâ el-Ensârî arasındaki sened listesi aktarılacaktır. İbrâhîm el-Ubeydî'nin iki hocası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Alî el-Bedrî diğeri Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'dir. İbrâhîm el-Ubeydî'nin bu iki hocası aracılığıyla Kâdî Zekerîyyâ'ya ulaşan her birinden yirmi sekiz olmak üzere toplam elli altı senedi bulunmaktadır.

db | 1419

2.2.1. İbrâhîm el-Ubeydî-Alî el-Bedrî ve Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî Arasındaki Senedler

İbrâhîm el-Ubeydî'nin birinci hocası Ali el-Bedrî aracılığıyla Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'ye ulaşan yirmi sekiz senedi bulunmaktadır. Bu durumda;

Birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

İkinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den,

o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

1420| db

Yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Dokuzuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Onuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On ikinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsûriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfuddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsûriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ

ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On dokuzuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirminci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

1422| db

Yirmi ikinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Ali el-Bedrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

2.2.2. İbrâhîm el-Ubeydî- Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî ile Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî Arasındaki Senedler

İbrâhîm el-Ubeydî'nin diğer hocası Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî aracılığıyla Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'ye ulaşan yirmi sekiz sened bulunmaktadır. Bu durumda;

db | 1423

Birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

İkinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ali el-Mansûrî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Zekerîyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuriddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

1424| db Sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuruddîn et-Tablâvî'den, o Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Dokuzuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Onuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsuruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On ikinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Yûsufefendizâde'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfeddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Yûsuf ed-Dânî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, o İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Sultân el-Mezzâhî'den, o Seyfuddîn el-Fudâlî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsûriddîn et-Tablâvî'den, o Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekeriyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-

Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

On dokuzuncu senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirminci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed b. Ömer el-Eskâtî'den, İbn Dimyâtî'den, o Ahmed el-Bennâ ed-Dimyâtî'den, o Ali eş-Şebrâmellisî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi birinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi ikinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiriddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi üçüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiriddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi dördüncü senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Muhammed el-Ezbekâvî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi beşinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi altıncı senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi yedinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Nâsiruddîn et-Tablâvî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

Yirmi sekizinci senede göre İbrâhîm el-Ubeydî, Abdurrahmân b. Hasen b. Ömer el-Echûrî'den, o Ahmed el-Bakarî'den, Şemsuddîn el-Bakarî'den, o Abdurrahmân el-Yemenî'den, o Şehâzetü'l-Yemenî'den, o Ahmed b. Ahmed es-Sinbâtî'den, o Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî'den ahzetmiştir.

2.3. Ebû Amr ed-Dânî'nin Medâr Şahsiyet Olduğu Senedler

Bu başlık altında Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî ile Ebû Amr ed-Dânî arasındaki senedler aktarılacaktır. Bu ikisi arasında ise on sekiz sened bulunmaktadır. Bu durumda;

db | 1427

Birinci senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ahmed b. Esed el-Umyûtî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

İkinci senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ahmed b. Esed el-Umyûtî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Üçüncü senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ahmed b. Esed el-Umyûtî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Ab-

dillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Dördüncü senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ahmed b. Esed el-Umyûtî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Beşinci senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Nûreddîn Ali b. Muhammed Sâlih el-Mahzûmî el-Belbîsî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

1428| db

Altıncı senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Nûreddîn Ali b. Muhammed Sâlih el-Mahzûmî el-Belbîsî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Yedinci senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Nûreddîn Ali b. Muhammed Sâlih el-Mahzûmî el-Belbîsî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Sekizinci senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Nûreddîn Ali b. Muhammed Sâlih el-Mahzûmî el-Belbîsî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b.

Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Dokuzuncu senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Bekr el-Kuleytâî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

Onuncu senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Bekr el-Kuleytâî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On birinci senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Bekr el-Kuleytâî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâig' den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On ikinci senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Bekr el-Kuleytâî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâig' den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On üçüncü senede göre Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o

Ebü Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On dördüncü senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o İbnü'l-Lebbân'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On beşinci senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

1430| db

On altıncı senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On yedinci senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, Ebü'l-Kâsım Muhammed en-Nüveyrî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Hüzeyl el-Belnesî'den, o Ebû Dâvûd Süleymân el-Endelûsî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.

On sekizinci senede göre Kâdî Zekerıyyâ el-Ensârî, Ebü'n-Naîm Rıdvân Muhammed el-Ukbî'den, Ebü'l-Kâsım Muhammed en-Nüveyrî'den, o Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'den, o Ebû Abdillâh es-Sâiğ'den, o Ebü'l-Hasen Ali b. Şucâ' b. Sâlim ed-Dârîr'den, o Ebü'l-Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtıbî'den, o Ebû Abdillâh Muhammed el-'Asanferî'den, o Ebû Ab-

dillâh Muhammed b. Hasen'den, o Ali b. Süleymân el-Ensârî'den, o Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî'den ahzetmiştir.³⁰

2.4. Ebû Amr ed-Dânî ile Hz. Peygamber (s.a.s.) Arasındaki Senedler

Son aşamada Ebû Amr ed-Dânî ve Hz. Peygamber (s.a.s.) arasındaki senedlere yer verilmiştir. Bu arada ise on iki sened bulunmaktadır. Bu durumda;

Birinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Zirr b. Hubeyş'ten, o İbn Mes'ûd'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

İkinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Zirr b. Hubeyş'ten, o İbn Mes'ûd'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Üçüncü senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Zirr b. Hubeyş'ten, o Hz. Osmân'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Dördüncü senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Zirr b. Hubeyş'ten, o Hz. Osmân'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

³⁰ İcâzetnâmenin isnâdında Muhammed b. Muhammed b. Ali Yûsuf el-Cezerî'nin hocaları arasında Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ahmed b. Ali b. Mübarek el-Bağdâdî yer almasına karşın senedler içerisinde onun muttasıl senedi verilmemiş, diğer hocaları olan İbnü'l-Lebbân ve es-Sâîğ'in senedleri aktarılmıştır. Bu sebeple Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Bağdâdî kanalıyla var olan senedler burada yer almamaktadır.

Beşinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Hz. Osmân'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Altıncı senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Hz. Osmân'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Yedinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Übey b. Ka'b'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Sekizinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Übey b. Ka'b'dan, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Dokuzuncu senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Hz. Ali'den, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Onuncu senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Hz. Ali'den, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

On birinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen el-Haşîmî'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Zeyd b. Sâbit'ten, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

On ikinci senede göre Ebû Amr Osmân b. Saîd ed-Dânî, Ebü'l-Hasen Tahir b. Abdilmümin Ğalbûn'dan, o Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Sâlih ed-Darîr'den, Ebü'l-Abbâs el-Eşnânî'den, o Ebû Muhammed b. Ubeyd'den, o Hafs b. Süleymân'dan, o Âsım b. Ebi'n-Necûd'dan, o Ebû Abdirrahmân es-Sülemî'den, o Zeyd b. Sâbit'ten, o Hz. Peygamber'den (s.a.s.) ahzetmiştir.

Makalede aktarılan icâzetnâmenin barındırdığı senedler görebildiğimiz kadarıyla bunlarla sınırlıdır. Bu aktarımlar esas alındığında icâzetnâmenin sahibi Şeyh Fâzıl ile ilk medâr şahsiyet İbrâhîm el-Ubeydî arasında beş sened; İbrâhîm el-Ubeydî ile ikinci medâr şahsiyet Kâdî Zekeriyâ el-Ensârî arasında elli altı sened bulunmaktadır. Bu ise Şeyh Fâzıl ile Kâdî Zekeriyâ el-Ensârî arasında toplam iki yüz seksen sened olduğu anlamına gelmektedir. Kâdî Zekeriyâ el-Ensârî ile üçüncü medâr şahsiyet Ebû Amr ed-Dânî arasında on sekiz sened bulunmaktadır. Bu ise Şeyh Fâzıl ile Ebû Amr ed-Dânî arasında beş bin kırk sened olduğuna işaret etmektedir. Ebû Amr ed-Dânî ile Hz. Peygamber (s.a.s.) arasında da on iki sened bulunmaktadır. Bu ise Şeyh Fâzıl'ın icâzetnâmesinde toplam atmış bin dört yüz seksen muttasıl sened bulunduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki senedin deşifresinde Şeyh Fazıl'dan Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ulaşan bütün aktarım kanalları teker teker gösterilemeyeceği için daha pratik bir yöntem olarak medâr olan şahsiyetler üzerinden bir tasnife gidilmiştir. Toplam sened sayısını bulmak için her bir medârın (ortak râvî) sonraki medâr ile arasındaki senedler açıkça yazıldıktan sonra gerekli matematiksel işlem yapılarak toplam sened sayısına ulaşılmıştır.

Bu icâzetnâmede dört ayrı tahvîl noktası bulunmaktadır. Her tahvîl noktası, kendinden önceki kanalların (senedlerin) her birinin ayrı ayrı detaylanarak çoğalmasına neden olan birer kavşak noktasıdır. Bir diğer ifade ile sened yazımında yapılan tahvîl işleminde ortak râvîler bir açıdan önceki râvîlerden gelen farklı isnad kanalla-

rı için kesişimin; diğer açıdan kendinden sonra detaylandırılarak ortaya çıkacak yeni kanalların başlangıç noktasıdır. Bu nedenle tahvîl, senedin, medârda birleşip ayrılmasıdır. Toplam sened sayısını hesaplamak için her tahvîl noktasındaki giriş ve çıkış sayıları çarpılarak bir sonraki aşamaya aktarılmaktadır. Dolayısıyla ortak râvî tabakasına kaç kanaldan giriş yapıldığı ve bu râvîden kaç kanalla çıkış yapıldığı çarpılmalı ve bu durum Hz. Peygamber'e (s.a.s) kadar böylece devam etmelidir. Sonuç olarak yapılan işlem sayesinde bu yapı zincirleme bir çarpan etkisi ile katlanarak artacaktır. Bu hesaplamayı matematiksel olarak şu şekilde aktarmak mümkündür:

(S₁) İlk tahvîl noktasına kadar: Şeyh Fazıl → İbrâhîm el-Ubeydî = 5

Giriş: 1 kanal Şeyh Fazıl'dan başlama

Çıkış: 5 kanal ile Ubeydî'de toplanma

$Giriş \times Çıkış = 1 \times 5 = 5$

1434| db

(S₂) İkinci tahvîl noktasına kadar: İbrâhîm el-Ubeydî → Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî = 56

Giriş: 5 kanal ile Ubeydî'den başlama

Çıkış: 56 kanal ile Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'de toplanma

$5 \times 56 = 280$

(S₃) Üçüncü tahvîl noktasına kadar: Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî → Ebû Amr ed-Dânî = 18

Giriş: 280 kanal ile Kâdî Zekerîyyâ el-Ensârî'den başlama

Çıkış: 18 kanal ile Ebû Amr ed-Dânî'de toplanma

$280 \times 18 = 5040$

(S₄) Dördüncü tahvîl noktasına kadar: Ebû Amr ed-Dânî → Hz. Peygamber (s.a.s.) = 12

Giriş: 5040 kanal ile Ebû Amr ed-Dânî'den başlama

Çıkış: 12 kanal ile Hz. Peygamber'de toplanma

$5040 \times 12 = 60.480$

$\{[(S_1) \times (S_2)] \times (S_3)\} \times (S_4) = T$ (toplam sened)

$$T = \{[(5 \times 56)] \times 18\} \times 12 = 60.480$$

Değerlendirme ve Sonuç

Kıraat icâzetnâme geleneği, Hz. Peygamber'den (s.a.s.) günümüze sahih kıraatlerin aktarımını sağlamanın yanı sıra ilmî bir geleneğin nasıl devam ettiğini göstermesi açısından da önemlidir. Bu nedenle kıraat icâzetnâmeleri çeşitli başlıklar altında birçok farklı açıdan incelenmeli ve İslâm ilim geleneğinde nereye oturduğu tartışılmalıdır. Zira İslâm ilim geleneği, hadis âlimlerinin de özel gayretiyle, dakik ve ilmin haysiyetine sadık bir usul geliştirmiş ve bu usul ile bilginin aktarım ve korunmasını gerçekleştirmiştir. Birçok unsuru ile beraber isnâd geleneği, bilginin doğruluk değerini tespitite, başta hadis olmak üzere bütün rivayet ilimlerinde üzerinde ittifak edilmiş bir metodu ifade etmektedir. Nitekim çalışma konumuz olan icâzetnâme, hadis ilmindeki usul ve kuralların büyük ölçüde korunduğunu hem seneddeki lafızlarıyla hem de aktarım sisteminin aynı metodik kurguya dayanmasıyla göstermektedir. Her şeyden önce bu icâzetnâmelerin her birisi inkıtasız/kesintisiz birer sened örneğini sunmaktadır.

db | 1435

Burada çalışmamızın ana konusu olan icâzetnâmenin yapısal olarak hadis senedlerinden ayrıldığı bazı önemli farklardan da bahsetmek gerekecektir. Bu farklar ise bize hadis isnâd metodunun kıraat ilmi içerisinde nasıl özelleştiğini göstermektedir.

İcâzetnamedeki -seneddeki- (قرأ علي) lafzı, talebenin, hocasına rivayeti doğru şekilde arz etmek suretiyle icâzeti elde ettiğini göstermektedir. Her ne kadar sema lafızları senedde yer almıyorsa da bu durum, hoca talebe ilişkisinin tek taraflı olduğu sonucuna götürmemelidir. Zira uygulamalı bir ilim dalı olması nedeniyle hocanın rivayeti aktarımı, akabinde de talim ve tashîhi önceliklidir. Bununla beraber icâzetnâme ile talebenin rivayet etme iznine sahip olması hocaya arzı üzerine kurgulanmış; bu usul (hocaya arz), -hadis icâzetnâmelerinde zorunlu şart olmamasına rağmen- kıraat ilminde ön plana çıkmıştır. Aynı gerekçe ile hadis ilminde tahammül ve edâ için kullanılan kitabet, ilam, vasiyet, münâvele gibi uygulamalara kıraat ilminde rastlanılmamaktadır. Zira hadis ilminden farklı olarak kıraat ilminde “uygulama” merkeze oturmakta, bu nedenle diğer tahammül metotları mütevatir kıraatin nakli ve hoca yetiştirme amaç ve tabiatı ile uyuşmamaktadır. Bununla beraber icâzetnâmedeki (فأجزته بأن يقرأ ويقرئ إجازة صحيحة بشرطها المعتبر عند أهل)

الأثر) ibaresi bu icâzetnâmenin, muhaddislerin icâzet (rivayet izni) için belirttikleri şartlara uygun olduğunu da göstermektedir. Buradan hareketle kıraat icâzetnâmelerinde tahammül ve edâ çeşidi olarak sema, kıraat (arz) ve icâzet metodunun uygulandığı söylenebilir. Fakat hadisteki icâzet metodunda talebenin rivayeti hocadan bizzat dinleyip ona arz etme şartı yok iken kıraat ilminde bu arz olmaksızın talebeye icâzet verilmemekte; hatta bu durum kıraat ilmi açısından zorunlu bir şart olarak değerlendirilmektedir. Nitekim bir eserden hadis nakline izin vermek, ilmî telakki edilebilecek ise de eserden kıraat nakletmenin meşruiyeti söz konusu değildir.

Elimizdeki icâzetnâmede belli bir dönemde, râvîlerin art arda vefat tarihleri ile beraber zikredilmesi, senedin, zikri geçen dönemde müselsel hadis özelliği taşıdığını da göstermektedir; fakat bu durum bütün tabakalarda aynıyla tekrar etmemektedir.

Bu genel değerlendirmelerin yanı sıra icâzetnâmedeki tahvîl uygulaması, hadis isnâd sistemindeki ile aynı amaç için ve aynı şekilde kullanılmıştır. Bu şekilde kıraat icâzetnâmelerinde başından sonuna büyük bir titizlikle sened zinciri korunmuş; hem inkıtasız bir şekilde bize kadar ulaşmış hem de icâzetnâmede talebeden Allah Rasûlü'ne (s.a.s.) ulaşan bütün aktarım kanalları içerecek şekilde gösterilmiştir. Elimizdeki icâzetnâmede bütün senedler ayrı ayrı hesaplandığında 60.000'in üzerinde bir rakamla karşılaşmaktayız. İlk bakışta zihne uzak gözükmesine rağmen Peygamber Efendimiz'den (s.a.s.) bu yana isnâd metodu ile aktarımın devamı ve bu senedde görüldüğü gibi senedlerin tek belge üzerinde "tahvîl" uygulaması ile gösterilmesi, bu sonucu doğal olarak ortaya çıkarmakta; bu da kıraatlerin okunuş ve aktarımına dair İslam ilim tarihinde ne denli büyük bir çabanın ortaya koyulduğunu göstermektedir.

Kıraat icâzetnâmeleri ile hadis rivayetlerinin ayrıldığı temel nokta hadis rivayet etmek için mütevatir haberlere dayanma zorunluluğu olmamasına rağmen, kıraat icâzetnâmeleri mütevatir rivayetler üzerine inşa edilmiştir. Bu da Kur'ân-ı Kerîm'in okuyuş vecihlerinin tevatür vasfına sahip olması zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Doğrudan Kur'ân'ın mevsukiyeti konusunu ilgilendireceği için kıraat icâzetnâmelerinin sahih ve mütevatir haber üzerine inşası zorunludur. Bununla beraber elimizdeki icâzetnâmede görüldüğü gibi senedde ortak râvî olan medâr şahsiyetler teke düşmektedir. Bu duruma birkaç açıdan bakmak gerekmektedir.

- Öncelikle Kur’ân-ı Kerim, başından sonuna kadar mütevatir olmasına rağmen, sened zinciri titizlikle korunmuştur. Aynı hassasiyeti hadislerde de gözlemliyoruz; bir hadis metni mütevatir bile olsa, bazen haberi vahit niteliğindeki senedlerle birlikte de nakledilmiş; mütevatir-ahad ayrımı yapmaksızın mevcut bütün bilgi muhafaza edilmiştir.

- Bir kıraat senedi, tek başına Kur’ân’ın tevatürünü ispat etmemektedir. Zira râvî sayısı teke düştüğü için bu sened, bireysel aktarım zinciri olarak -hadis ilmine göre- “ferd” adıyla literatüre girmiştir. Aslında bu senedlerin böyle bir amacı da yoktur. Fakat bu bireysel zincir, kıraat ilminin ilk asırdan itibaren nasıl aktarıldığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra, binlerce senedle birlikte Kur’ân’ın tevâtürünü ispatlayan sayısız delilin içinde bir parça olarak yer almaktadır. Bu nedenle icâzetnâmelerin, tekil olarak tevatürü ispatladığı değil de tevatürün bir parçası olduğu söyleyenebilir. Dolayısıyla her dönemdeki bu binlerce icâzetnâme bir araya getirildiğinde Kur’ân’ın tevatüren nakledildiği ispatlanmış olur. Sonuç olarak bu icâzetnâmeler, kıraat ilminin güçlü ve güvenilir bir nakil zincirine dayandığını ortaya koymaktadır.

db | 1437

- Hadis ilmindeki dönüm noktalarından biri olan hadislerin senedleri ile kitaba girmesinin rivayet geleneği üzerindeki etkisi kıraat ilminde aynı şekilde kendini göstermemiş; ilimlerin tedvini ve rivayetlerin kitaplaşmasından sonra da aynı uygulamalı aktarım hassasiyeti devam etmiştir.

- İcazet sisteminde, hadis ilmindeki usul ve kuralların büyük ölçüde korunduğunu görüyoruz. Bu durum hem hocaların ifadelelerinden hem de kullandıkları özel eda lafızlarından açıkça anlaşılmaktadır.

- Bu icâzetnâmede de görüldüğü gibi kurucu unsuru hadis nakilleri olan isnad metodu belki de hadis ilmine kıyasla daha da katı bir şekilde aynıyla devam etmiştir.

- Bilginin muhafazası ve nakli konusunda geliştirilen isnad sistemi, genel olarak rivayet ilimlerinde metot olarak benimsenmiş, hatta üzerinde ittifak sağlanmıştır.

- Hadis nakillerindeki senedler tek bir rivayetin isnâdını göstermektedir; kıraat senedleri ise aynı anda birden çok kıraat rivaye-

tini, talebeye ulaşan bütün kanalları ile gösterebilmektedir. Bu anlamda sahih ve mütevatir olan farklı rivayetlerin tek senedde toplandığı görülmektedir.

- Kıraat senedleri sadece merfu rivayet örneği olarak bilgiyi Hz. Peygamber'e (s.a.s.) dayandırmaktadır; zira bu senedler, kutsal kelamın naklini konu edinmekte; bu nedenle birincil kaynağa ulaşılması zorunlu olmaktadır. Bu da hadis ilminin mevkuף, maktu vb. şekillerde naklettiğı haberlerin -sahih bile olsalar- kıraat ilmi açısından birincil bir değeri³¹ olmadığını göstermektedir.

- İcâzetnâmeler bir tedrisat aracı olmuş, bir hoca, hangi râvîlerden kıraat ilmini aldı ise sadece o kanallara dair ders verme yetkisini talebesine vermiştir. Bu da ilmî yetkinliğın muhafazasını sağlamıştır.

- İcâzetnâmeler sayesinde kıraat farklarının mahiyeti, coğrafyalara göre kıraat uygulamalarının dağılımı ve genel olarak kıraat ilminin tarihsel serencamı anlaşılmakta; şaz veya uydurma rivayetlere karşı bu ekoller korunmaktadır.

- Kıraat ilmi açısından kıraat ilmine dair bilgilerin kayıt altına alındığı önemli eserlerin tedvininden sonra da bu usulün devamı; ayrıca ilimdeki teberrük amacını da bize hissettirmektedir. Fakat daha da önemlisi bu veri, ilmî bir geleneğın hiç inkıtaya uğramadığını ispatlamaktadır.

- Bu icâzetnâmeler, bazı oryantalistlerin kıraat senedlerinin güvenilirliğine dair iddialarına verilebilecek pratik bir cevabı da içermektedir; zira sened ilmi ve cerh-tadil usullerinin yanı sıra uygulamalı bir eğitimin sonucu olarak kıraat ilmi, sözlü naklin kuvvetini, geçerliliğini ve etkinliğini ortaya koymaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde aynı kanallarla aynı kıraatlerin naklinin birbiriyle - pratikte de gözlemlendiğı üzere- birebir örtüşmesi, tarihten bugüne sözlü naklin ne kadar güvenilir olduğunu kıraat ilmi üzerinden göstermektedir. Farklı coğrafyalardaki binlerce senedin aynı noktada buluşması bu senedlerin uydurma değil de çok sağlam bir geleneğın ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. Bu açıdan kıraat rivayetlerin-

³¹ Bu ifade ile kastedilen, zayıf ve şaz bile olsa her bir bilgi ilim tarihi açısından değerlidir; fakat Kur'ân'ın mütevatir kıraatlerini tespitinde sahih ve merfu olan dışındaki bilgilere itibar edilmemesidir.

deki aktarımın muhafazası, genel olarak hadis ilmi hakkındaki iddialara cevap verebilecek niteliği haizdir.

- Bu icâzetnâmeler üzerinden şeyh kategorisindeki hocaların kimlerden ders aldığı ve metotları belge ile sabit hale gelmiş olmaktadır. Dolayısıyla bu icâzetnâmeler ilmi liyakati gösteren belgelerdir.

- Rivayette bazı şahısların teke düşmesi, medâr olan ortak râvînin şöhreti, alandaki uzmanlığı olarak kabul edilmeli, kendi döneminde başka birçok imamın da kıraat konusunda talebe yetiştirdikleri unutulmamalıdır. Ayrıca bu imamlar bilgileri, yazılı ve sözlü olarak aktarmanın yanı sıra uygulamalı bir eğitimle öğrenci yetiştirmişlerdir.

- Bu belgeler kıraate dair temel metinlerin hoca nezaretinde anlaşılıp öğrenilmesi, ezberlenmesi ve Kur’ân üzerinde sesli tatbik edilerek hoca onayının alınmasına verilmiş birer onay belgesidir.

- İcâzetnâmelerde “tahvîl” yapılmış olması; bir başka ifadeyle ortak râvîde birleşen bütün kanalların bir araya getirilmesi- tıpkı hadiste olduğu gibi- isnad sistemi açısından bu icâzetnâmedeki sistemleşmeyi göstermektedir. Bu sistem hem tek metin üzerinde birçok farklı senedi göstermeyi sağlamakta hem de en pratik şekilde rivayetin tarihsel sürecinin zarar görmeden aktarılmasını kolaylaştırmaktadır.

- Her bir kıraat rivayeti veya imamı için ayrı bir icâzetnâme düzenlemektense tek belge üzerinden bunu ortaya koymak her bir şeyhin ilmî yetkinliğini tek bir vesika üzerinden ispatlamasını sağlamaktadır.

- Hadis ilminden farklı olarak farklı rivayet ve okuyuş vecihlerini farklı hocalardan öğrenen kârîler, bunu tek belge üzerinde ortaya koymuş, bu nedenle de hacimce küçük olan bu belge yüzlerce; hatta binlerce senedi içeren belgelere dönüşmüştür. Tahvîl uygulaması, inkıtasız devam eden aktarımın yazılı onayını ispat gayesine hizmet etmiş, kıraat âlimleri için kurtarıcı bir uygulama olmuştur. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da -elimizdeki senedde görüldüğü gibi- tek bir evrak üzerinde on binlerce senedin varlığı ortaya çıkmış olmaktadır.

- Bütün bu veriler ilim geleneğimizde senede verilen değeri ortaya koymakta ve bu değerin sadece hadis ilmi ile sınırlı kalmadığını ortaya koymaktadır.

Bu makaleden çıkan sonuçlardan birisi de bu çalışmanın bir deneme niteliği taşıdığı ve konunun derinlemesine incelemelere ihtiyaç duyduğudur. Yapılacak yeni çalışmaların alana katkı sağlayacağı şüphesizdir.

Kaynakça

- Akaslan, Yaşar. "Bir İlm-i Kıraat İcâzetnâmesi: Mehmet Rüştü Âşıkutlu'nun Öğrencisi Safvan Çakıroğlu'na Verdiği İcâzetnâme". *İhya* 9/1 (Ocak 2023), 442.
- Akpınar, Cemil. "İcâzet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/393-94. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Altıkulaç, Tayyar. "İbnü'l-Cezerî". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 20/551-557. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Aşıkutlu, Emin. "Tahvîl". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/440. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Bakırcı, Fetullah. *Kur'ân Kıraatinde Fem-i Muhsin Kavramı*. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Belâzurî, Ahmed b. Yahya b. Cabir b. Davud. *Futûhu'l-Buldân*. İstanbul: Sıyer Yayınları, 2013.
- Bostan, Osman. "Bir Osmanlı Kıraat Âlimi: Ahmed er-Rüşdî". *Amasya İlahiyat Dergisi* 18 (30 Haziran 2022), 183-218.
- Bostan, Osman. "Mukaddimetü'l-Cezerî'nin Muhtevası ve Metodu". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 54 (Haziran 2023), 185-212.
- Bostan, Osman. *Ahmed er-Rüşdî ve Mürşidü't-Talebe Adlı Eserinin Kıraat İlmindeki Yeri*. Ankara: Fecr Yayınları, 2022.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *el-Câmi'u's-sahîh*. b.y.: Dâru Tavk'n-Necât, 2001.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmâîl b. Hammâd . *es-Sihâh fi'l-lügâ*. Kâhire: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1982.
- George M., Makdisî. *The rise of colleges: Institutions of learning in Islam and the West*. Edinburgh: Edinburgh University Press, ts.
- İdriz, Mesut. "İslâm Eğitim Yaşamında İcazet Geleneği". *Değerler Eğitimi Dergisi* 1/3 (2003), 169-188.
- İbn Abdilberr, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed. *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*. B.y.: Dâru'l-A lam, 1423/2002.
- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed b. Zekeriyâ b. Muhammed. *Mücmelü'l-lügâ*. Beyrût: Müessesetü'r-Risâle, 1984.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem b. Ali. *Lisânü'l-'Arab*. Beyrût: Dâru Sâdır, 1993.
- İbn Mücâhid, Ebû Bekr Ahmed b. Mûsâ b. el-Abbâs et-Temîmi. *Kitâbü's-seb'a fi'l-kırâât*. Kâhire: Dâru'l-Ma'ârif, 1972.
- İbn Sa'd, Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî'. *Kitâbü't-tabakâti'l-kebîr*. Kahire: Mektebetü'l-Hânci, 1421/2001.
- İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed. *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbnü'l-Cezerî, Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed. *Müncidü'l-mukriîn ve mürşidü't-tâlibîn*. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1980.

- İbnü's-Salah, Ebû Amr Takıyyüddîn Osman b. Salâhiddîn Abdîrrahmân b. Musa eş-Şehrezûrî. *‘Ulûmu’l-hadîs*. Lübnân: Dâru’l-Fikrî’l-Muasır, ts.
- Üsküdarlı, Hâfız Ali. *İcâzetnâme*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, 41.
- Koyuncu, Recep. “Kur’ân Eğitiminde Manzûm Tecvid Geleneği: Cemzûrî ve Tuhfetü’l-Etfâl Adlı Manzûm Eseri”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 21/3 (2017), 1497-1533.
- Mücîr el-Hatib, Muhammed. *Ümliye muhtasara usûlü’t-tahrîc*. İstanbul: Ravza Yayınları, ts.
- Mücîr el-Hatib, Muhammed. *Ma’rifetü medâri’l-îsnâd*. Dimeşk: Dâru’l-Meymân, 1424.
- Râgıb el-İsfahânî, Hüseyin b. Muhammed b. Mufaddal. *Müfredâtü elfâzi’l-Kur’ân*. Dimeşk: Dâru’l-Kalem, 2011.
- Sarı, Mehmet Ali. “İcâzet”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 21/400. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Şakir, Ahmed M. *el-Bâ’isü’l-hasîs*. Beyrût: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1994.
- Temel, Nihat. *Kur’ân Kıraatinde Vakf ve İbtida*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2001.
- Zerkeşi, Ebû Abdillâh Bedrüddîn Muhammed b. Bahadır b. Abdillâh. *en-Nüket ‘alâ Mukaddimetü İbni’s-Salâh*. Riyâd: y.y., 1998.

